

Monumentnummer*: 526942

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 12 januari 2004
Kadaster deel/nr 82882/110

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>				
Amsterdam	Amsterdam		Noord-Holland				
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Mauritskade	25 A	A		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	27 A	A		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	26 A	A		1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	1			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	3			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	5			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	7			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	9			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	11			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	13			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	15			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	17			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	19			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	21			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	23			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	25			1092 MA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	27			1092 MA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	29			1092 MA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	31			1092 MA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	33			1092 MA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	35			1092 MA	Amsterdam		

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
's-Gravesandestraat	37			1092 MA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	39			1092 AA	Amsterdam		
's-Gravesandestraat	51			1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	25 B	B		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	25 C	C		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	25 D	D		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	25 E	E		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	25 F	F		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	25 G	G		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	25 H	H		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	26 B	B		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	26 C	C		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	26 D	D		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	26 E	E		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	26 F	F		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	26 G	G		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	26 H	H		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	27 B	B		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	27 C	C		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	27 D	D		1092 AA	Amsterdam		
Mauritskade	27 E	E		1092 AA	Amsterdam		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Amsterdam	S			8829
Amsterdam	S			8827

*Omschrijving***

Omschrijving

HOOFDGEBOUW van het voormalig St. Elisabethgesticht uit rechthoeken samengesteld en grotendeels symmetrisch grondplan. Gebouw is deels onderkelderd en heeft twee bouwlagen boven het maaiveld en een kapverdieping en bestaat in hoofdlijnen uit vier om een binnenhof gelegen vleugels onder uitbreiding met op drie hoekpaviljoens aangebouwde verdere vleugels. Symmetrische en sterk horizontaal en vertikaal gelede gevels op plint uit ruw behakte blokken natuursteen. De gevels zijn verder opgebouwd uit bruinrode baksteen in staand verband afgewisseld met natuurstenen hoekklisenen, kraag- en sluitstenen, speklagen, cordon- en gevellijsten en overige ornamenten. Geprofileerde gootlijst op klossen en consoles. Gedekt door een samenstel aan zadel- en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

schilddaken met pannen. De vensters hebben dubbele draairamen en bovenlichten en een zware houten geleding en zijn geplaatst in verdiepte spaarvelden onder korfboog met herhaling met kleinere bogen boven de bovendorpel. Tussen de vensters bevinden zich gemetselde pilasters met banden en eenvoudig kapiteel. Voorgebouw aan de Mauritskade met aan weerszijden een rijk bewerkte en verhoogde halsgevel ter afsluiting van de vooruitspringende bouwgedeelten, waar oorspronkelijk de regenten- en regentessenkamers in waren ondergebracht. Deze bouwgedeelten zijn twee vensterassen breed en hebben nissen in natuurstenen bewerkt kader naast de vensters en ijzeren sierstukken op de hoger opgetrokken noklijn. Centraal in de gevel een middenrisaliet van vier vensterassen en met eenvoudige trap naar hoofdtoegang met rijke natuurstenen omlijsting met Dorische halfzuilen en hoofdgestel en gebroken fronton. De oorspronkelijke bekroning van de ingangspartij met een beeld van St. Elisabeth, uitgevoerd door de Amsterdamse beeldhouwer E. van den Bossche, is thans verdwenen. Natuurstenen geblokte hoeklisenen, sierende elementen en figuratieve consoles en kroonlijst waarop geveltop in de vorm van verhoogde halsgevel met piron, klauwstukken en fronton met siervaas. Op de noklijn nog een open dakruiter. Flankerende geveldelen elk drie vensterassen. Dakkapellen met klauwstukken en fronton. Aan de gevel aan de zijde van het binnenhof een halfronde uitbouw over begane grond en eerste verdieping met omlopende vensters. Aan de oostzijde bevinden zich twee vanuit het carré uitgaande en parallel geplaatste vleugels onder afgeplat schilddak en met zijgevels van vijf ongelijke vensterassen met alternerende vensters met verschillende geleding. Verder per bouwlaag twee smalle en licht getoogde vensters met natuurstenen kalf en halfronde abside over de twee bouwlagen van de kopse gevel met drie smalle venster en met toegespitst koepeldak met leien. Aan de westzijde een vleugel onder afgeknot schilddak op de hoek van de Mauritskade en de 's Gravesandestraat met vijf ongelijke vensterassen met alternerende vensters met verschillende geleding. Aan de kopse gevel een rijk bewerkte verhoogde halsgevel ter afsluiting. Tussen voorgebouw en keukenvleugel in het zuiden twee verbindende vleugels van het carré, waarbij de gevel aan de 's Gravesandestraat, waarop de kamers van de eerste en tweede klas-patiënten op uitkwamen, zijn voorzien van loggia's. Vanaf 1892 bevond zich in de westelijke zijvleugel de functionele hoofdtoegang. Keukenvleugel met middenrisaliet met ingestoken kap en met drie vensterassen met brede en hoge vensters in spaarvelden met verschillende boogvormen en een tuitgevel met gemetselde en deels uitkragende schoorsteen en gemetselde sierlijst. Drie vensterassen brede flankerende geveldelen en zowel aan de linker- als aan de rechterzijde de recht afgesloten aanhechtingen waaraan de oorspronkelijk geplande uitbreiding was gepland.

Aan de oostzijde van de keukenvleugel bevindt zich de verbindende GANG naar de KAPEL. Deze gang onder zadeldak met pannen is vier traveeën lang en is opgenomen in de niet beschermde nieuwbouw van het café-restaurant. De oorspronkelijk driebeukige kapel met galerijen en hoog middenschip heeft in het noorden een vijfzijdig uitgebouwde apsis met twee bouwlagen en onder zinken spits met piron. Gelede vensters met spaarvelden en geprofileerde gootlijst en gemetselde sierlijsten. Aan weerszijden een flankerende annex en boven het geheel een hoge tuitgevel met voluten op de schouders. Aan de korte zuidgevel een hogere vijfzijdig uitgebouwde absis onder spits met pannen. Lagere uitbouw met zinken afsluiting. Hoge en ronde vensteropeningen aan de zijgevels van de apsis ter verlichting van het oorspronkelijke priesterkoor. De zijgevels van de kapel worden deels aan het oog onttrokken door de aanwezigheid van lagere aanbouwen. De vensteropeningen ter verlichting van de zijbeuken waren oorspronkelijk voorzien van glas-in-lood raamvulling; de hogere vensters ter verlichting van de galerijen zijn afgesloten. Hierboven een rechte beëindiging met gootlijst en verder gemetselde luchtbogen waartussen nog afgesloten ronde vensteropeningen. Hierboven een geprofileerde gootlijst op gemetselde consoles. Op de dakschilden bevinden zich kleine dakkapellen. Zowel aan de oost- als aan de westzijde een recht afgesloten aanhechting waartegen de oorspronkelijke vleugels van de uitbreiding waren gepland.

Interieur De plattegrond bevat een combinatie van het corridorsysteem en het paviljoensysteem. De elkaar haaks kruisende gangen omsluiten een rechthoekige binnenplaats. Op de vier hoeken bevinden zich de trappenhuisen. Dwars over de binnenplaats, vanuit de voormalige hoofdingang aan de Mauritskade loopt de noord-zuid as van het gesticht. De paviljoens, in het verlengde van de oost-west

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

gangen, zijn dwars op noord-zuid as gelegen. De kapel ligt, door een gang met het gesticht verbonden, aan de zuidzijde van het gesticht in het verlengde van de noord- zuid as. De draagconstructie van de gangen en de trappenhuizen bestaat uit troggewelfjes die rusten op gepleisterde balken en dito consoles. De voormalige hoofdingang heeft een overwelfde vestibule, de bogen rustend op vier centrale kolommen en, tegen de muur, pilasters. De Dorische kapitelen en basementen zijn, net als de lambrisering, uitgevoerd in hardsteen. De gepleisterde, bakstenen kruisgewelven met geprofileerde schijnribben hebben gewelfschilden van elf centimeter dikte. In de boogvulling van de vestibule naar het gesticht bevindt zich een stichtingssteen van natuursteen voorstellende twee puti die een plaat dragen. In de cartouche zijn vier kleine beschilderde wapenschilden van de regenten opgenomen. De draagconstructie bevat zware, gepleisterde balken op gipsen consoles met dwars daarop troggewelfjes. De tegelvloer van de hal bevat sierpatronen van bloemen en vogels.

De zalen in de paviljoens, twee voor niet betalende en een voor wel betalende gasten, hebben aan weerszijden open hoven, zodat ventilatie en lichttoetreding optimaal gewaarborgd waren. Aan de kopse kanten van eerstgenoemde twee paviljoens liggen halfronde wasgelegenheden. De twee zuidelijke trappen, geheel vrij in de ruimte gelegen, zijn samengesteld uit drie armen. De twee noordelijke trappen zijn uit twee armen samengesteld. De zwevende armen rusten op gietijzeren kolommen, met daartussen ajour gietijzeren boogvullingen. De traptreden zijn van hardsteen, dan wel van comblanchien. De balustrades met gedraaide spijlen, zijn uitgevoerd in rijk smeedijzer. Op de verdieping van de trappenhuizen omringt lijstwerk met consoles een glazen bovenlicht met haakse roedeverdeling. Naar de muur toe bevinden zich troggewelfjes. Het zuidoostelijke trappenhuis heeft aan de zijkant een kleiner trappenhuis met een geheel in hardsteen uitgevoerde spiltrap, voorzien van een smeedijzeren leuning.

De neo-byzantijnsche kapel heeft op galerijhoogte in het schip alternerend vierkante pijlers en ronde hardstenen zuilen die rondbogen dragen. Het tongewelf wordt gedragen door ribben op consoles, terwijl de zijbeuken troggewelfjes hebben. In de lichtbeuk bevinden zich, boven een kroonlijst, ronde vensters. Het interieur is integraal voorzien van een decoratieschema, naar ontwerp van A.C. Bleijs. De apsis heeft figuratieve voorstellingen, de pijlers, gewelven, bogen en muren non-figuratieve. De galerij loopt verder door dan de begane grond. In de muur naar een driezijdige uitbouw bevindt zich een glas-in-lood roosvenster van bescheiden afmetingen, in een beschilderde boogtrommel. De zaal beneden heeft geaderd, zwart marmeren zuilen die rondbogen met gepleisterde speklagen en consoles dragen. In de zijbeuken, voorzien van tongewelven, bevindt zich de kruiswegstatie. De achteringang tegenover de kapel, heeft de oorspronkelijke tegelvloer.

Waardering

Hoofdgebouw met verbindende gang en kapel van tehuis van algemeen belang wegens architectuur- en cultuurhistorische waarde als hoofdonderdeel van het complex St. Elisabeth-gesticht.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Sociale zorg, liefdadigheid

Kapel (F)

Functie

Tehuis

Kapel(F1)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument